

tuojų persekioja lietuvius, kina lietuvišką kalbą, niekieri apkalba su dawatų pagel lietuvių ir tuom pacia jau neuitikinus tarp lenkų ir lietuvių, prisieda prie platinimo mokyklėstė. Leidžia i swiatą pokius juokingus, bet žeminais lietuvių paskalus; wisas sauskaltės Lietuws kunigai steni ant sprando lietuvių suuti. Wyspauji lietuvių kuws kilnoja i parapijas, kur nėra awių, i lietuwiiskas gi siunne mokancizius lietuwiškai eukcenciancizius lietuwiiskos pos.

**ta! butų kerosino
szaltinis, ar žeminis
gazas?**

Weniskizi laikrasczazini pranebuk Palangoj, szale Birutės, kasdien, kasdiani szulinj, prikasė wiesus lietuwiškų stambeldiszalikių žinyczip, kurioje nekalmerginos waidelytės kurino iant garbės diawaiczio. Perono. Wietoj toj dabar dega nuo kelių sanwaiczų ugnis, gal žemės besiwierzianti gas. Iza yra tai kerosino szaltikaip tai yra ant Kaukazo, gal werdziai iz žemės natuiskas gazas, kaip tai yra tulowietose sziauriniėj Amerikoj.

TAUJI ISZRADIMAI.

Wienas Warszawos techniszrado prietaisų warymų biuriu. Su ta prietaisa galima bicyklio i wieną walandą nuwuoti 80 wiorstų; kasztuoja gi 50 rubl. Galima ja pritaisyti kiekwienu bicyklio.

Wienas amerikanas isz New masnos iszrado elektriską kalę, kuri użispropwija pati, paszauo i tai su neiszpasakygreituimu. Kadangi kulka meta ne degancizios medegos, elektriską pjeigia, tai wamzneiekada nejkaista. Ant sykma paleisti ir po kelias kulka. Kanuolė ta wienok dar neanditya ir nežinia, ar ji iszpilwiszką prie bandawonių, ką a jos iszradėjgas.

Prancuzas Moret de Monjouado. specialiszską prietaisą, pritaisyti prie karabinių arrie kanuolių suteikia galėjieisti wisada taikius szuwius, kad net nemokantis szaudygal ne pataikyti. Prietaisyra yra tai specialiszskas žiuas, kuris apat taikumo szuwalengwina dar matymą isz prietaisi ta bus sunaudota buziszkoj kariaunoj.

Garsus kanuolių dirbėjas app pradėjo dirbti kanuolės droduzai presuotos popieros, waduryj metaliumi iszsklotas, mzdise tokių kanuolių apwysas plieniniu dratu. Kanuolės tiesu mon gerėnės už padirbtas plieno, kad prie szuwijų ne įsta ir ilgiaus laiko negu pliestas.

Maskolius Polumordwinowado aparatą, jo pramintą watelegraph", su kurio pagel galima labai toli pernezsti wiusus paweilikus wietų, žmonių, tokių atstikimj ir tt. Maskolius karbė ministerija paskyrė 10 rublių ant iszbandyms sziszradimo, kadangi jis ypacz isleike turi labai didelę wercę.

Prancuzas Fobarys iszrado prietaisą ant atszaldymo oro nabauiusios karzstose wasarose. Prietaisa ta prie banuonių pasirodė su wisu atsantiu sawo mieriarns ir sustwėre kompanija ant isznuadojimo to iszradimo, kur isz upatena i wiwokuose krasztuose, o ne i Maskolijoj.

Isz Amerikos.

Nelaimė kastynėse.

Užsidėgė kastynės La Paz, netoli Matabula. Ugnis užkrito dirbusiems oloje darbininkams išsi-
gelbėjimo keliu, kuriu, kaip sa-
sudegė apie 30. Iki šiol ištrau-
kė 11 sudegusių darbininkų kūnų,
bet oloje yra jų dar daugiau.

Klaudas suėdė valką.

SPRING VALLEY, Wis. 10 my-
lių nuo čia, ant farmos El
Passo, kiaušė suėdė 5 metų far-
mario valką. Kiaušė buvo už-
tvartu. Valkas užsiranęs ant
tvoros, bet paslydo ir nuopuolė
į tą purę, kur buvo kiaušė. Wi-
sas jį pulkas puolė prie valko ir
akies mirksnyjį jį sudraskė ir
suėdė.

Nenori beturėti.

Kaudas valdžios nusprendė
ant toliaus neįsileisti visai betur-
čių, atkankančių be pinigų atei-
vių. Nuo atkankančių reikalus,
kad turėtų mažiausiai 50 dol.
kšnių. Kasliką gi anarchistus,
kad jie Kanadoje ne galėtų apsi-
gyventi, randa sutinka priimti
tokias tiesas, kokios bus prieš
juos užgertos kitose krasuose.

Kiek žydų atkako in Ameriką?

Pagal Amerikos rando naga-
sintus žinias, nuo liepos mėnesio
pereitų metų iki tokių jau lai-
kui sūjų metų, į Švėnintus Wal-
stijas atkako iš viso 37515 žy-
dų. Daugiausiai jų atkako iš
Maskolijos, nes 24275, iš Austrijos
11071, iš Rumunijos 1343, iš
Wokietijos 405, iš Anglijos 147,
iš Turkijos 81.

Tornado.

GRAND FORDS, N. D. 4 d. pju-
tės tie: mieste Hattong siutė bai-
si audra su ledais ir tornado
(viesula), kuri išnaikino beveik
visus laukų vaisius ir išgriovė
ne mažai triobų. Audra traukė-
si plačia 5 mylių juosta. Mieste
Thompson ledai išdaužė beveik
visus langus. Wiesula išgriovė
daug farmų. Sugriuvusiosie
tribos pradėjo daug galvoti.
Apie užsčius žmonis iki šiol
žinių nėra, bet sužestų yra daug.

Atsidaro vulkanas.

Laikrasčiai praneša, kad iš
kalno Tacoma, sietė Washing-
ton, kyla dūmai ir ugnis; taigi
turbut atsidarys čia vulkanas.
Wirsunės Tacoma yra vulkaniz-
ka, bet jos krateras buvo už-
raukęs, vulkanas užgeso. Gal
but, kad dabar jis vėl atsidarė.
Teip atsitinka su daugeliu, teip
buvo per ilgus metų eiles su
vulkanu Wezuviu, Italijoje, ku-
ras dabar vėl meta ugnį.

Wetras Alaskoj.

Atplaukę į Tacoma garlaivys
"Segordia", atgabeno žinias apie
wetras, kurios berželio
mėnesį siutė upės
Yukon aplinkinėse, Alaskoj, ir
daug nelaimių pridėjo. Dalis
auko įsiektojų, besikelianti per
vandenį ant savo mažų laivelų,
likosi wetro užklupta, kuri lai-
velius apvertė, aukus išbėrė ir
vandenį. Isz ismestų į wande-
nį, 20 su wirsu žmonių prigė-
rė.

Garlaiviu lenktynės.

Sitų sanvaitė atsibuo lenkty-
nės tarp greičiausių dabartinų
galaiwų, kuriose dalyvaus
Bremos garlaivys "Friedrich der
Grose", Hamburgo "Deutsch-
land", "New York" amerikoni-
kos linijos. Imanti dalyvau-
siančios pasistengs kuo grei-
čiausiai pervežti pacztą isz A-
merikos į Londoną. Pamatysi-
me todėl, katra garlaivys grei-
čiausiai perplauks Atlantiką.

Stebuklingu gydymo ne kenczia.

Pagarbės Chicago stebuklin-
gas daktaras Dowie, kuriai gy-
do ligonius maldomis, wietoj wai-
stų, ir žinoma, daug žmonių
kapus nuvaro, turi gana psekė-
jų Amerikoje; ne wisi wienok
jam tiki, kur žmonės iszmin-
gesni, ten tokių lobstancijų be
darbo dykaduonių ne kenczia.
Mieste Mansfield, Oh. gyvento-
jai nutarė pamokyti stebuklingus
daktarus. Užuolė jie ant Do-
wies szalinų szwentynties, su-
waldę pranasus, iszrėdė juos ir
kūno iszėpę su mėlina parva,
wadžiojo po miesta. Atbėgs su
savo pagelbiniais szwies isz-
liuosawo pranasus iszminių ran-
kų, kitaip gal jiems būtų atsėję
rietai.

Geltonasis drugys.

KEY WEST, Fla. Jutinkų li-
gonbucio daktaras White pa-
twirtina, jog Millsboro pawietij,
Florida, isz tikro apsirėiskė gel-
tonasis drugys, kurį atwiko, tur-
but, grįžtanti nuo Kubos ameri-
konizski kareiviai.

Kiek iszmusze pinigų?

Nuo liepos mėnesio pereitų me-
tų iki tokių jau laikui sūjų me-
tų, Amerikos pinigų musziny-
czioj iszmusze pinigų už \$8404
427, kuriame tai skaitliuje auk-
snių pinigų buvo už \$6540000,
sidabrinų už \$1817827, smulkų
gi nikelinių ir warinių už \$36600.

Karscziai.

Ateina žinios apie tropiskų
karsczius, koki pabaigę pereit-
tos sanvaitės buvo Minnesotoj ir
Pietinėj Dakotoj. Miestelij Pier-
re, S. D. pereitos serdos dieng
Fahrenheito termometras rodė
118° szilumos szeszyly. Per wi-
są diengą putė karsczis wjas ir
nieks isz gywentųjų nedryso dėl
nepakenciamo karsczio iszeiti
ant ulyczios.

Girtu gaisrai.

ST. JOHN, NEWFUNDLAND. Gi-
rių gaisrai, koki siautė aplinkinėse
White By, labai daug bledies pri-
dirbo. Ugnis, apart didelę girių
plotų, isz naikino Sipps Arm lentų
pjownyčias ir jose kelis milijonus
kubiskų pėdų medžių ir 120 na-
mų miestelij ir ant farmų. At-
plaukę čia paimti anglų paczi-
nius garlaivius, isz gabeno ugnies
apimtų plotų gywentojus į kitas
wetas.

LOS ANGELES, CAL. Girisio
ant kalnų Sierra Madre siaucia
gaisrai, kurie isz naikino wiską
ant ploto 20 ketwirtinių mylių.
Bledys gaisrų padarytos labai di-
deles.

Explozija.

SCRANTON, PA. Ant Lackawa-
na ul. atsitiko čia baisi gazo
explozija, kurios suwirsu 20
žmonių likosi sužeistų. Dalis
sužeistų yra pasazieriai ulyczinio
karo, kuris laike explozijos wa-
žiawo pro namus, kuriuose ex-
plozija atsitiko.

Gaisrai.

ASHLAND, Wis. Sudegė čia
didelės lentų pjownyčios ir me-
dių tazy-mo įtaisai Baterso
Stewarto. Ugnis isz naikino 50
milijonų pėdų medžių. Bledį
jos padarytą skaito ant milijono
doliarių.

CLEVELAND, OH. Sudegė čia
Cuyahoga Lumber Co. lentų
pjownyčios. Prie gesinimo
wienas ugnagesys likosi mirtinai
apdegintas.

POCONO CITY, Md. Sudegė
czianysczios lentų pjownyčios
ir per tai 500 darbininkų ne teko
darbo.

Isz darbo lauko.

■ TAMPA, FLA. Czianyscz-
ciai cigarų dirbėjai pakėlė
sztraiką.

■ BIRMINGHAM, ALA. Plieno
dirbtuwės "Tennessee Coal Iron
& Railroad Co." pradėjo wėl dirb-
ti.

■ SHARP-BURG, PA. Dirbtu-
wės Moorheat & Co. prasidėjo
darbai. Patilpo čia isz wiso
130 darbininkų.

■ ST. LOUIS, Mo. Sztraikai
tarnaujančių ant czianysczčių
sztraikarių dar wis nepasibaigė
ir nežinia, kada pasibaigs.

■ OIL CITY, PA. Czianyk-
sčiai priglulinti prie unijų maszi-
nistai užbaigė sztraiką; sugrįžo
jie prie darbo ant senų iszlygų.

■ JOLIET, ILL. Dirbtuwės
Illinois Steel Co. pradėjo dirbti
"Merchant Mill". Dirbtuwės
Wire Co. teipogi prasidėjo dar-
bai.

■ KANSAS CITY, Mo. 200 dar-
bininkų czianysczčių skrynų
dirbtuwę pakėlė sztraiką reika-
laudami didesnio už sawo darbų
užmokėsio.

■ LICHENONE, PA. Kokso dirb-
tuwės priglulincios "Federal
Steel Co." ir "American Steel and
Wire Co." Fayette pawietij neu-
ilgio pradės dirbti; darbai prasi-
dės neuilgio ir prie peczių "Em-
pire Fuel Co.", kuri turi 1200
sztraikų.

■ BAY VIEW, Wis. Du tarpi-
nimo pecziai czianysczcios Illi-
nois Steel Co. dirbtuwės palio-
wė dirbė ir per tai 300 darbininkų
ne teko darbo.

■ LEBANON, PA. 1200 darbi-
ninkų American Iron and Steel
Mfg Co. dirbtuwės pakėlė sztraiką
todėl, kad kompanija norėjo
sumažinti jų užmokestį.

■ YOUNGSTOWN, OH. Čia
nykszcios American Hoop Co.
dirbtuwės likosi uždarytos ir nėra
wartos, kad jose greitai prasidėtų
darbai.

■ PITTSBURG, PA. Czianyk-
sčios Corlin Locomotive
Works Co. dirbtuwės prasidės
neuilgio darbai. Ras čia darbų
200 darbininkų.

■ KITTANNING, PA. Stato čia
dideles stiklo dirbtuwes, kuriose
nuo gruodžio mėnesio prasidės
darbai. Patilps čia 1500 darbin-
kų.

■ SHARON, PA. Darbai Natio-
nal Steel Co. dirbtuwės pasilo-
wė dėl atlikimo reikalingų per-
taisymų. 700 darbininkų per tai
ne teko darbo.

■ DROVESBURG, CANADA. Mo-
nongahela River Consolidated
Coal & Coke Co. sulaukė sawo
kastynės darbus prie masziųjų ir
per tai 1500 darbininkų atsirado
be darbo.

■ DUQUESNE, PA. Czianyk-
sčios Carnegies plieno dirbtu-
wės likosi ant neaprebežtuoto
laiko uždarytos, kaip sako, dėl
stokos reikalawų iszdirbimų.

■ JOLIET, ILL. Czianyscz-
ciai American Steel and Wire Co.
numažino ant 15% wisų darbin-
kų uždarbį. Szitos kompanijos
dirbtuwės dirba 2000 darbininkų.

■ FORD CITY, PA. Darbai eina
čia gerai; darbų ne sunku gauti;
yra čia trys stiklo dirbtuwės,
wienas porcelėno dirbtuwė ir wie-
na akmenų skaldywezia.

■ CONNELLSVILLE, PA. Darbai
prie kokso peczių szitate apskri-
tyj pradeda eiti wėl gerys: pereit-
tas sanvaitė degė isz wiso 16106
peczių. Dirbo 5½ dienos per
sanvaitę.

■ West Virginijos kastynių
sawininkai nutarė, kiek tik bus ga-
lima, kastynėse prie darbo pri-
imti negrus, kadangi tie pasiga-
nėdina mažesniu už darbų užmo-
kesniu.

■ CROOKER CREEK, PA. Pitts-
burg Coal & Iron Co. pirkio
čia didelius žemės plotus su
anglimis, ant kurios parengs ne-
užligio naujas kastynės.

■ KENOSHA, Wis. Czianyk-
sčios Sterlingo bicyklių dirbtu-
wės ant wisoros likosi uždarytos.
Masziņas ir wis dirbtuwę įtai-
symp perkels į Chicago.

■ TARENTUM, PA. Czianyk-
sčios stiklo dirbtuwės neu-
ilgio prasidės darbai. Dirbtuwės
tiek turi reikalawų, kad dirbs
be perstojimo su dwiem darbin-
kų atmainom.

■ ORANGE VALLEY, N. Y. Čia
czianysczios Mayermoise skry-
belių kompanijos dirbtuwės pri-
pažino uniją. Todėl priglulinti
prie unijos darbininkai isz wjo
scabus, tarp kurių buvo ir keli
lietuviai.

■ ASHLAND, PA. Wisos czia-
nykszcios geležies ir plieno dirb-
tuwės, dėl stokos reikalawų,
sustojo ant trijų sanwalcijų ir
per tai 1000 darbininkų ne teko
darbo.

■ CLEVELAND, OH. Susitwė-
rė čia didelė kompanija, kuri
regtias mieste Newburge pa-
statyti neiszpasakyto didimo dra-
to dirbtuwes, kuriose 10000 dar-
bininkų ras darbų.

■ BINGHAMPTON, N. Y. Nuo
1 d. pjučės Delaware & Hudson
geležinkelio kompanija praszli-
ko 350 wagonų stabydtyją, kurių
wietoj įtaisė neseniai iszras-
tomasziskas prietaisus, kurios
pacios atlieka žmogaus darbą.

■ CHICAGO, ILL. Atsibuo-
wė čia susiwdziawimas sawininkų ge-
ležies ir plieno dirbtuwų, ant
kurio nutarė ant wieno mėnesio
su wisu sulaukyti darbus prie aus-
zųjų peczių, kadangi mat dirbtu-
wės ne turi užtektinai ant pala-
kymo darbo reikalawų.

■ RANKIN, PA. Czianyscz-
cios American Steel & Wire Co. dirb-
tuwės likosi uždarytos ant atli-
kimo reikalingų pertaisymų.

■ Amalgamated Association
darbininkų organizacija užgėrė
užmokėję pudleriams po \$6.12
nuo tonos. 9 dirbtuwų sawin-
kai sutiko ant tokio užmokėsio,
bet yra dar dikta nesutinkanczių.
Prie szitos organizacijos priguli
15600 darbininkų.

Isz Lietuwiszku dirwu.

Negeroji pusė musų laik- rasczlių.

Paszaukimas laikrasczio yra
augstas: laikrasztis priwalo būti
apginėjų teisybės, doros, mokin-
ti skaitytuos szwelenos, labiaus
ciwilizuoto apsiėjimo, pats duo-
damas pawiekslą tokio apsiėj-
mo; priwalo rupintis apie wi-
suomeniszkus reikalus, bet neu-
siiminti priwatsziskas. Laik-
rasztis ne policija ant dabojimo
priwatszkų keno nors reikalų,
priwatszkų pretensijų — ant to
yra kraszo užlaikima policija ir
kitoki dabojimai twarkos urėdai.
Tuom tarpu daugumas musų
laikrasczčių korespondentų, kaip
galima užtėmyti isz jų korespon-
dijų patalpintų wisuose bewiek
musų laikrascziuose, niekaip ne-
įtengia atskirti wisuomeniszkų
nu priwatszkų reikalų, tankiau-
siai priwatsziskus, neprigluliu-
čius laikrasczčių perkartinėjimui,
stato ant pirmos wietos. Toki
korespondentai tankiausiai stato
reikalawimą, kad koresponden-
cija būtų be permainų patalpinta.
Tas jau rodo, kad koresponden-
tai nesupranta laikrasczio pas-
szaukimo. Ne wiskas, kas yra
teisybė, yra tinkanti medega
laikrasczčių perkartinėjimui, tuom
tarpu daugelis korespondentų pa-
sinaudoja isz mažiausio mažmo-
žio ant parazyimo asabiszkos ko-
respondencijos. Užtenka kam
nusipirkti nepaprastos parvos
drabužių, o tas pagimdys czielę
eilę korespondencijų iszniekinan-
čių nesziotąjį tokio drabužių;
kitam nepatinka maž stiklai sa-
liuine, kalba saliuininko. Tuom
tarpu ne drabužio parwa, ne ma-
žiar dideli stiklai, ne kalba sa-
liuininke arba jo paczius lietu-
wiszką wisuomenę wisai ne gali
apeiti, wisi tie dalykai yra pri-
watszki, wisai nepriglulinti laik-
rasczčių prižiūrėjimui! Toliaus
net korespondentai užgriebianti
apeinanczius wisuomenę atsitiki-
mus ne gali pasikelti iki bepu-
siszkumui. Wieuapustę gi ar ji
apsirėiskia wienoj ar kitoj pusėj,
nėra pagelidajama, dėl jos mes
neįtengiam teisybės surasti ne
aprasyti kaip reikia. Užtenka
raszėjui apie kokį atsitikimą, dėl
wienos pusės szį tą užtėlyti, dėl
kitos ne daug ką pridėti, nors
korespondentai rodosi, kad jis
nieko ne pamelawo, bet jo kores-
pondencija jau ne bus teisinga,
ne bus bepusiszkia. Jeigu mus
pykina melaginingi apskundimai
wienos pusės, tai kodėl mes grie-
blamėi to paties ginklo ant paže-
minimo musų prieszų? Neleis-
be ne galima kitų pertikrinti, isz
to ginklo besinaudojantis pats sa-
wę pažemina akysę wisų dorosnių
žmonių. Kowoje už wisuomenės
reikalus atmeskime wisokias as-
abiszkas simpatijas ir antipatijas,
bet laikykimės wien teisybės.
Toliaus wertas nupekimo talpi-
mas į laikrasztį koliojimų. Ko-
lijimo žodžiais prieszų neperga-
lėsim ir nepertikrinsime. Jeigu
tik ant to wisos koliojimų pa-
sekms pasibaigty, ne būtų dar
teip blogai, bet ant nelaimės jie
iszduoda swarbesnius ir tai pik-
tesnis waisius. Mes žmonelės Lie-
tuwoj ne turėjo progos susipažinti
su szwelenės iszreiskzimo for-
moms, Amerikoje gi apie jų apta-
szymą nieks nesirupina, laikras-
cziai, talpindami koliojimus, lyg ty-
cia palaiiko tą szurksztumą. War-
tojant szurkszczius prie diskusijų
žodžių, turi užgimti prie mažiau-
sios progos nesutikimai, kurie
tankiai iki muszynių daicina.
Daugumai korespondencijų rasz-
jų rodosi, kad juo szurksztusius
žodžius wartos, juo daugiau pri-
szas koliojimų, juo greiciau pa-
gerals, sumynios sawo prieszų;
tuom tarpu yra wisai atbulai:

ant koliojimų apszwiestas žmo-
gus ne pascio, kadangi isz to jau
mato, kad prieszas ne gali but
prie apszwiestų priskaitomas, ka-
dangi apszwiesti ir apsitazę ne
wartoji koliojimų kaipo argu-
mentų. Priedodis sako: su plunk-
sena dazyta tulųjė ne geriausias
rasztininkas nieko gero ne paraso-
jo. Koliojimai yra kaip limpanti li-
ga, jais užsikrečia wis daugis
žmonių. Tą matome ir musų laik-
rascziuose: juo toliaus, juo dau-
giaus juose pasitiko rasztų kolio-
janczių, ypacz korespondencijų
paeinanczių nuo skaitytųjų wietoj
juo labiaus apsitaztyti, juo szwe-
lenius wartoti iszstairimus. Ko
mes skaitytuos mokiname, to ir
iszmokiname: sawitarpiniuose
ginczuose musų laikrascziai tan-
kia griebiasi koliojanczių žodžių,
prie tokio diskutawimo budo
pripranta ir skaitytujai. Kad
rasztas turi įtekmę ant skaityto-
jų, lengwa tą užtėmyti isz atei-
nanczių ir redakcijos koresponden-
cijų. Ne nuo seniai musų laik-
rascziai pradėjo talpioti kores-
pondencijas perkartinėjanczius pa-
mokslus bažnyčiuose; rods tai te-
matas ne labai tinkantis perkarti-
nėjimui laikrascziuose, bet prie
užgriebimo to temato nors kada ne
kada priwėrtė pats pamokslin-
kai besigriebdami dėl pamokslų
ugetkanczių dalykų ir formos.
Kada pirmutinis korespondentas
užgrieblė pamokslu: kaip po tem-
sawo korespondencijai ir kada tas
patilijo laikrasztį, panaszų jo
korespondencijų ant syk redakc-
jos tiek pradėjo gauti, kad rodėsi, lyg
kad lietuwiszkai laikrascziai ne
turėtų kitokios užduotės, kaip
wien tik perkartinėti bažnyčiuose
sakomus pamokslus, lyg kad lie-
tuwų gyvenime ne būtų kito-
kų apsirėiskimų, lyg kad lietu-
wiai neturėtų nė jokio reikalų kaip
kową priesz lietuwiszkus kunigų
pamokslus; o kas swarbiausia,
kad pagal partiją, prie kokios ko-
respondentas priguli, kiek wienas
kitaip tą patį pamokslą aprasz-
go; taigi reiktų manyti, kad arba pats
nėra girdėjęs, arba tyčia aplenkia
teisybę. Pasitiko koresponden-
cijos perraszytos isz senesnio
numero to paties laikrasczio su
padėjimu kitos wietos ir wardo kn.
Kiti, perkartinėdami, pamokslą,
už kiekwieną žodį bando kolioti
pamokslininką bardami jį net
už kiekwieną žodį ir močydami
kaip mažą waiką. Žinoma, kad
toj formoj, kaip paraszta dau-
gumas korespondencijų, jų į laik-
rasztį talpinti ne galima, kadangi
jos dar labiaus nupuldtyti
ir teip ne augszciausiai
stowinczių renoma musų
laikrasczčių.

Silpniausia pusė musų laikras-
czų yra tai korespondencijos.
Wienas neteisėnai apraszgo atsitik-
imą, kitas, wietoj pertikrinimo,
kolioja kad ir priwatszškai nus-
dėjusį jam ypatį; kiti korespon-
dentai lyg nuobodulio pasakę
apraszo tuos paczius atsitikimus,
dar kiti, po pseudonymais pasi-
slėpę, nori isznieikinti nepatin-
kazę sau ypatį. Wisko to prie-
dory darų negalima priskaityti
ir tps isz tikro žemina ir nupuldo
musų laikrasztystę. Ar ne lai-
kas todėl jau bandyti kitokių ko-
lių? Wienas laikrasztis to nepa-
taisys, čia reikia sutarimo wisų.

Isz Ansonia. Con.

28 d. liepos keli lietuviai nuėjo
maudyti į Cove" ežerą, į my-
lios nuo Ansonijos. Wienas isz
jų, Wiktoras Macziulis, norėda-
mas pasirodyti, kaip puikiai mo-
ka plaukti, du kartus perplaukė
per ežerą, bet plaukiant trečiu
kartu, pagawo jį sukuryr ir į-
traukė į gėlmę, kur žmogus pri-
gėrė. Kuno ilgai ne galėjo su-
rasti, ant sujieskusio paszau-
kė rando nuro isz New Haven.
Welonis paėjo isz Kauno guber-
nijos, Reseinių pawieto. Lietu-
wų paliko paczį su waisai ir
koliojimą užimanczią 30 desiatijų
lauko. Lietuwi-zki reikalai jam
nerūpėjo, welionis neskaitė nė jo-
kio lietuwiszkų rasztų.

Isz Philadelphia, Pa.

Pasimiję čia lietuwy 26 me-
tų Franciszkus Linaszkas; pala-
dojo jį ant airiszkų szwento Kry-
žiaus kapinių. Welionis buvo su-
maizyto proto ir 4 metus iszbu-
wo beprozių namuose; Ameri-
koj iszgyweno jis 12 metų, buvo
newedęs. Paėjo isz Kauno gu-
bernijos, Sziaulų paw., Kurszenų
parapijos. Butkus.

Isz Elizabeth, N. Y.

Isz musų laikrasczčių matyt,
kad kitų miestų lietuviai prade-
da suprasti tautiszkus reikalus,
wis daugiaus jų prisideda prie
tautiszkų darbų, isz ko matyt,
kad jie bunda isz miego ir atjau-
cia wargus sawo tėwynės. Wie-
ni, kiek iszgalėdami, aukauja ant
reikalų Paryžiaus parodos, kiti
ant nukentėjusių už lietuwyte
brolių naudos, dar kiti ant pasta-
tymo nors menko paminklo užsi-
pelnusiam rasztininkui, Druo Ku-
dirkai, kuris, nežiurint ant wargo
ir menkos sweikatos, be pausio
darbowos ant wisų lietuwių nau-
nos; kiek tik pajiegos daleido,
apleids asabiszko pelno szaltinį,
kėlė ir budino lietuwius iki pas-
kutinei sawo gywasties wadundak.
Žułos tokios linksmina szir-
kiekwieno gero tautiečio, kada-
gi toki suprantai, jog pabudus isz
miego wisiems lietuwiams ir be-
sidarbuojant wisiems wienybės
ant tautos labo, ne pergalės lie-
tuwų ir lietuwytės nė pikeizaus
prieszai, ne įweiks jų nė mas-
kolszkas caras, nors jo galybė būtų
szimta kartų didesnė; dabar mas-
koliai mus skriaudžia ir kankina
tik todėl, kad tarp musų nėra nė
wienybės mierų, nė jų supratimo.

Jeigu matyt pabudimas lietu-
wų, pasikėlimas jų dwasios ki-
tuos miestuose, tai pas mus yra
wis ir atbulai: čia lietuwiszka
dwasia ir lietuwių supratimas
wietoj kilti ir drutintis, puola
žemyn. Daugumas czianysczčių
lietuwių laiko darbus ant tautis-
zkos dirwos už nuodemę priesz
Dewo prisakymus ir priesz
szwenta bažnyčią, o darbininkus
ant tos dirwos už tarauš szėtono,
jam parsidawusius. Tie wadi-
nanti sawę diuwočias už wienai-
tinę sawo pareigą laiko: melstiesi
bažnyčioj ir neteisingai be supratimo
miesies ir dwasios maldos (tie
mat nė to ne žino, jog Dievas
prisako žmonėms ne tik melstiesi,
bet teipogi darbuotiesi ir mylet
wienus kitų, daryti gerą), pilti pi-
nigus į bedugnį kunigo kiszenį,
szelpiti žydus, jiems atiduoti ali-
kusius dar nuo kunigo pinigų;
alkuonės trinti szinkoriaus bary-
Senius ir pas mus buvo keli ge-
ri tautiszkai darbininkai, bet wie-
tiniam lietuwiszkam kunigui ir
tuos pasisekė nuo tautiszkų darbų
atitraukti. Ne wieną kartą ir
man teko girdėti, kaip musų ku-
nigas per pamokslą liepė geriaus
katalikams netikėti netikriems
pranaszais, nes tie esą "pragaro
pasiuatiniai ir agentai, kurie
traukia diuwoaimingus žmonis į
prapultį. Kadangi kunigas ne
drysta pasakyti, kas yra tie szėto-
no pagelbininkai ir agentai, ka-
dangi gal apie tai ir lietuwiszka
pamokslininkas ne žino, tai die-
wuoti žmonelės už pragaro tarus,
netikras pranaszus palikė wisus
musų darbininkus besidarbuojan-
čius ant tautiszkos dirwos. Tie
musų miesto tautiszkai darbininkai,
kurie pirma ant miegančių die-
wuocių turėjo dar szokią tokią
įtekmę, dabar jos nustojo, kada-
gi mat diuwočias, isz baimės,
kad jų nenuwestų į pragarą pas
"Lipicierių", saugojaisi dabar sa-
tais, kuriuos laiko už neteisybės
pranaszus, kur nors susitikti. Ži-
noma, kad tie wisi besibauginanti
tautiszkų darbų, kurie juos laiko
už szėtono įkwėptus, neaukus
nieko ant tautiszkų reikalų, bet
atlikusius penktukus ir dezintu-
kus gabena į saliuonų arba ant
kazyry (nors jas Lietuwoj wadina
szėtono knigoms, bet musų die-
wuociai jų nesibaigina, isz jų
tikisai įgauti szėtoniszką protą).
Apie užsėdėjimą pinigų atei-
s reikalams, kaip antai ar tai užsto-
jus ligai, ar bedarbėms, musų
wadinanti sawę diuwočias wis-
sai nesirupina, mat jie tiki, kad
ir laike ligos ir bedarbės Dewas
be darbo suteiks maistą, drabužį,
aprupie wisus reikalus, kaip
paukszczius, kurie nė sėjo, nė ron-
ka, o wienok tėwo dangiszkio
aprupinti (tame diuwočias klys-
ta, kadangi paukszcziai renka ir
gana turi darbuotiesi, kol suren-
ka tiek, kiek ant maisto reikalau-
ja). Skaitanczių laikraszczius ir
kunigas dabar čia labai mažai.
Kada iszeidawo "Garsas", tai tuli
diuwočias, norėdami kunigui
tikėti, laikė dar szitų kunigų
kompanijos laikraszt

ISZ WISUR.

Sumatros pakrantėse, Pietinėje Azijoje, susidaužė anglizskas garlaivys, „Sthaland-hire“. Su laivą praejo 13 žmonių.

Hagene, Wokietijoje, anglų kastyje atsiklo baidų eksplozija, kurios 30 darbininkų liko labai sunkiai sužeisti.

Anglizskoj Guyanoje, pietinėje Amerikoje, aplinkinėse Mazaruni, rado labai turtingus deimantų plotus. Deimantai esą labai dailūs.

Ant Reino, aplinkinėse Kolonijose, siautė baidai audra su lede, kuri daug bėdies pridėjo. Perkunas užmūšė daug žmonių ir galvijų, uždegė daug triubų.

Warsawoje, geležinkelio wagone II klasios wagilais paslėgti skrynute su daiktais ir pinigais Powoly Kubickio. Pinigų skrynute buvo 200000 rublių. Wagilais mat gerai pelnė.

Odesoje, pietinėje Maskilijoje, buvo užgimė smarkus maištas prieš žydus. Daug žydų namų ir pardavinių išgruovė. Ant suvaldyto maitis reikėjo suaukti kariuonę. Suarezuotų yra suviszum 1000 žmonių.

Ant ispanizsko karizsko laivo „Infanta Isabel“, išplaukus jam iš San Sebastian, truko garinės duos ir išsiveržusio garo 23 jūrininkai liko baidai nuplūkti. Vienas iš nuplūktų nuo to tuojaus pasimėrė.

Stowintis Czenstochowe, Lenkijoje, maskilizkos kariuonos strielečių batalijonas karu prisikymą keliauti į Chinus. 6 kareiviai, ne norėdami kelti, pa bėgo. Pagawo juos vienok ant rubežiaus. Susauktas karizskas sudas nusprendė wisus ant sušaudymo, wis 6 kareiviai liko tuojaus susaudyti.

Iz miesto Lima, republikoje Peru, kitoje pusėje garu su Ocapa kleszorius ir kaip sprendžia, nuo padegimo. Wietiniai katalikai nužudi protestonizskus misjonierius iz Suwienytų Walestijų, buk jie tą padarė neužkėsdami katalikystės. Ant apsaugojimo amerikonzskų misių nuo užpuolimo fanatizskų minų, waldžios atsuntė kariuonę.

Pereitos sanwites subatoje Anglijoje ir Prancuzijos pakrantėse siautė baidai wisula. Wėjas ant Walianų krantų ismetė daug mažesnių laivų; ant jurių laivų susidaužė dar daugiau. Kiek prie to prigerė žmoniu, dar nežinia, bet be abejonės bus jų ne mažas skaitlius. Wėjas daug medžių iz szaknų izsrowė, iz naikino ant didelių plotų laukų waisius, soduose nupurtė waisinius medžius.

Woliniaus gubernijoje, gyvenantis netoli miestelio Korco bajorėlis lenkas Ch. turėjo už numylėtinę maskalkaitę Nestorukową. Kada mergina jam nusibodo, pardavė ją savo draugui, bet mergina atsisakė eiti pas naują savininką. Užtai abudu ponečiai, atėję naktį pas neklausančią prisakymo, teip ilgai musė, kol toje ne apmirė; pasakui apmirusią imetė ant policijos kiemo. Abudu nieksai liko jau suarezuoti ir už gražius darbus pasodinti už grotelių.

Paryžiaus atsibūva dabar terptautizskas susirinkimas draugų sandaros tarp tautų. Nusprendimai, koki bus natūri, bus isziustintėti i laikraszczius iszeinanczius wisokiose kalbose. Sandaros draugai užmano parengti Paryžiaus specializską laikraszczių mokyklą, per kurią tiksiai pakelti dorizskai labai nupuolusią laikraszczių tautą. Dabartiniai laikraszczių laibus pjudo tarp sawės tautos, negu prisideda prie užlaikimo sandaros. Sawo melagystėmis tyčia i swietlėndžiamaoms dabartiniai laikraszczių palaiko labiausiai tarp tautų pawydeėjimus ir neužtikėjimą.

Belgijoje uagimė dideli eztraikai darbininkų stiklo dirbtuvių, kuriuose ima dalywumą 11000 darbininkų. 10 didžiausių szitoje wieszpattytėje stiklo dirbtuvių likosi uždaryti.

Netoli Warsawos, ant geležinkelio linijos bėgančios i Windobonę, susitiko du trukiai bėgant i prieszingas puses. Prie to keli wagonai liko i szmotelius sudaužti, o tarp jų wienas pilnas pasażierių. Keturi žmonės prie to liko ant wietos užmūsti, wienas teip sunkiai sumankytas, kad bewėžant i ligonbutį pasimėrė; iz wiso apkultų yra 12 žmonių.

Europos laikraszczių garsina, buk azijazizskas mafas apsi-reizskė Anglijos sostipilė mieste Londone. Liga apsi-reizskė ant laivo „Roma“, plaukinėjančio tarp Anglijos ir Indijų. Du minėto laivo jūrininkai pasimėrė, du giti apsirgę, liko i pergabenti i ligonbutį. Doktorai turi wili apstabyti ligą ir ne duoti jai isziplatinti. Laiwas „Roma“, ant kurio apsi-reizskė mias, yra dabar kwarentėnoje ir žmonės nuo jo uždauša iszipti ant kranto.

Sapnai kaipo tēwų palai-kai.

Palinkimai, gabumas kokiuos nors dalykuose, sweikata, ligos, net beprotystė tankiausiai nuo tēwų pereina kaipo palaiikai ant waiky. Žinote gal ir pats tą už tēwų, kad waikai nedorų retai buwa dorais, tankiausiai jie eina tais pacizais keliais, ką ir jų tēwai, turi tuos pacizius palinkimus. Waikai girtuoklių tankiausiai buwa teipogi girtuokliais. Waikai beprocių tankiausiai įpuola i beprotystę. Ir daugeli kitokių ligų waikai kaipo palaiikus apturi nuo tēwų atėdami ant swieto. Dar pradžioje szio amžiaus tikėję, kad waikai, atėdami ant swieto, ne turi ne gerų palinkimų ir jie atsakancziai augti, teip persiima mokintojų moksli, kad iz waiky niekiausių tēwų galima iszaugyti kuo geriausius žmonis. Rodo ir firma užtėmyjo, jog waikai tēwų turėjusių ne gerus palinkimus užauga su tokiais jau palinkimais, kokių turėjo tēwai, bet tą aizkino tuom, jog tuos negerus palinkimus waikams suteikė tēwai sawo negeru pasielgimu. Kad tokiu nuomonė klaidi, apie tai persitikirino wėliaus, kada pasirodė, jog nedorų tēwų waikai kudukystėje atitraukti nuo tēwų ir auginti kuo geriausiai, turi tankiausiai tēwų palinkimus, nors ant jų piktas tēwų paweikslas ne jokios įtekės turėti ne galėjo, kadangi waikai, nuo tēwų atskirti, saugojami nuo piktų paweikslų, jų matyt ne galėjo. Teisybė, pasitaiko tame ne mažai iszėminių, paweikslas: waikai genijalizskų ypatų, kaip poetų, garsų raszczių, mokslinczių, iszradėjų ne wisada turi tokį jau gabumą kaip jų tēwai; pasitaiko teipogi, kad ir tarp nieksų waiky buwa geri. Tas wienok yra iszėnimu, iszėnimu yra ir anie genijalizski raszczių ir mokslinczių, neįgaidę todėl, kad jų gabumo ne apturi kaipo palaiikų jų waikai; ant iszėnimų gi teorijos remti ne galima. Galutiniai mokslinczių nuspręsta, kak tulos žmonių ypatybės, jų palinkimai yra kaipo palaiikai nuo tēwų apturėti.

Dabar italizskas mokslinczius Gianelli užtėmyjo, kad kaip kada net tuli sapnai nuo tēwų pereina ant waiky. Ar wisada teip buwa ir ar tą kaipo teoriją galima priimti, to minėtas mokslinczius ne twirtina; jis priweda wien faktus, kokių pats užtėmyjo. Gianelli gydė wieną wainką, kurisai pasitaies, tankiai turėdavo ypatiszką sapną: matydawo jis per sapną juoda katę su degančiomis akimis besiartinant prie lowos, kurioje gulėjo. Kadan gi tas sapnas pasitaikydawo, gana tankiai, tai ant jo atkreipė atidą ir mokslinczius ir užimanė su sekti priežastis tokio ypatiszko sapno, ir dažinojo, kad tēwas minėto waikino, po kiekwienam iszsigandimui, užmigęs sapnuodawo wisada apie tokį jau juoda katę, kokią tankiai per sapną maty-

dawo anai waikinas. Gianelli priweda kitą atsitikimą: wienas urėdinkas pasakėjo szitam mokslincziui, kad jaunystėje jis tankiai sapnuodawo apie juoda katę; tokį jau sapną turėdavo tankiai ir jo tēwas, kurisai pasimėrė nuo apopleksijos. Trecciame atsitikime, wienas italizskas oficerias, susimuszęs sunkiai galwų, pradėjo kas naktį turėti baidius sapnus ir tie wisi sapnai perėjo ant po tam užgimuso waiko, kada tas paaugo; ne joks gydymo budas ne gelbėjo. Taigi iz priwiestu Gianellio faktų pasirodo, kad kaip kada net sapnai nuo tēwų kaipo palaiikai pereina ant waiky. Tuom tarpu daug yra lietuvių, kurie kiekwienam sapnui norėtų primesti kokią nors pranaszaujančią prasmę.

Naujos knigos.

Botanika arba Taisitus Augminis. Parazse kun. Ambrazėjus Pabiezis. Shenandoh. Pa. 1900 m. 166 pusl. Isziesta „Dirvos“.

Yra tai senas raszas parasytas pradžioje szio amžiaus. Autorius, žinoma, prisilaiko tokios metodos, kokių laikėsi kiti jo gadynejo; už metodą, jojeu ji ne wisame sutinka su szios dienos pažiuroms, autoriaus nieks kaltinti ne turi tiesos. Kunigas Pabiezis remia Botaniką ant pamatų palengwin-czių klasifikacijų, tai gi paskistymą augmenų i skyrius. Paminėti swarbiausi organai, augmenų dalys, bet nepardotyta, kaip tie organai sawo darbą atlieka, kam jie reikalingi, kaip augmenys gywuoja ir auga. Tas, rodosi, yra swarbesniu negu paiziskinimas ypattybių palengwin-czių klasifikacijų, o to nėra kun. Pabiezis Botanikoj.

Pabagoj kojos yra augmenų suraszas, tik galia, kad augmenys kurasyti be jokio sistemo: pradėta nawa raszyti pagal alfabetą, bet ir to nesilaikyt. Prie wardų augmenų pridėtos skaitlinės, iz kurių wiena eilė, pagal paisykinimą, turi reikszi wėslę. o kita laskzta knigus, kur tasi augmuo aprasytas; iz tikro wienok skaitlinės ne atsako niekam, aprasymu augmenų skyriumi nėra knigoj. Lotynizskuose augmenų warduose daug zeccz-rizskų klaidų. Ne minėsim jau apie klaidas mažesnes, kaip antai padėjimą u wietoj n, a wietoj j, kaip antai; Rhododendron, wietoj Rhododendron, Ulmas, wietoj Ulmus; Traxiaius, wietoj Fraxiaius, Tragaria, wietoj Fragaria, bet yra ir didesni perkreipėjimai, kaip antai apusė pawadinta wardu Populus tumulus, o turi būti tremula. Daug wardų lietuwiszkų yra tiesiog wersetų iz lotynizsko, arba nukaltų. Larx syki pawadintus weimutė, kitąsyki, kitose wietoj Terpentis; tuom tarpu Weimuto puszi, reizskia wisai kitą atmainą, Larx gi Lietuwoj wadina kaip kur maumedžiui, kitur gi iz lenkizsko modru. Wiburnum lietuwiszkai pawadinta Ibern. Aizku, kad tai yra nukalta iz lotynizsko wardo: putino, turbūt, niekur Lietuwoj ne wadina Ibern. Sarsazse swietinų augmenų ir jų atmainų yra daug, užtai, rodosi, bus ap-leistos wisiems žinomos lietuwiszkos atmainos: nepatįmyje su rarsze liepas (Tilia), tiso (Taxus). Riezutas yra tik Juglans regia, taigi swietimas, o ne matėme su wisieis žinomos lazdos (Corylus awelana). Klaidos tos wienok ne teip swarbias, galima jų pataisyms pridėti.

Ar Socialistas gali būti katalikas? Socializmas ir draugams darbininkams Parazse Žmogus. Pitymouth, Pa. Kasztai ir spanda „Vienybės Lietuwininku“. 1900 m. 22 pusl.

Yra tai trumpas iszaiszkimas mierių socialistų, jų pažiūrų kaslink tikėjimo. Raszcjas szito weikalėlio, kurisai pirma talpinosi „Vienybė“, kiekwienam suprantama iszaskina, kad socialistai, statydami ant pirmos wietos ekonomizskus dirbančios luomos reikalus, geresnės jos ateitį, tikėjimais dalykais neužima, juos palieka sandžiniai kiekwieno žmogaus, teip kaip ir stowinczius ant grynai tautizsko pamato organizacijos nesirupina apie tikėjimą. Kas todėl apszaukia socialistus priezais katalikystės, tai arba ty-cia meluoja, arba nepažįsta wisai

socialistų mokslo; jiems tiek rupi katalikystė, kaip ir wisi kiti tikėjimai, arba ir kiek teip wadinama bediewystė — tikėjimaiszkais dalykais socializmas neužiima, bet ir tikėjimui neužstoja; jeigu su kunigais ir kunigija kowoja, tai ne dėl tikėjimo, tik todėl, kad kunigija pradėjo kową su socializmu. Tas wisas iszaiszkinta knigeleje po augscziaus padėtu angaliui.

Wietines Žinios.

— Pereita sanwaitė ir pradžioje szitos Chicagoj buvo neiszpaskaitytai karszta, net keliolikas žmonių pasimėrė nuo karszczių, o apsirgo net kelios szimintys.

— Chicagos pjowinczius Swift & Co. pagarsino, kad wisi rukanti cigaretus darbininkai bus praszalinti nuo darbo. Kasgi Swiftui gal rūpėti, ką darbininkai rako? Kud galėtų pirkti Havana cigarus, kokių gal Swiftas mėgstą, darbininkų uždario per mažai.

— Sziose metuose iki liepos mėnesiui Chicagoj buvo suraszuotų 1950 waiky, iz kurių 449 buvo apskusti už wagytą, 110 už isweržimą i swietimus gyvenimus. Tame skaitliuje buvo 659 katalikai (katalikų Chicagoj yra tik trecczialis gywentojų), 565 protestonai, 66 žydai. Pagal tautystes suarezuotų waiky buwo: 267 amerikoni, 326 airiai, 309 wokiecziai, 246 lenkai, 64 negrai.

— Wietinkas miesto majoro gawc žinija, buk czianyszkaziai turtingi chiniecziai laiko nelaiswė 4 jaunus chinietes, kurias pirko ant parodos Omahoj ir užmokėjo po \$500 už kiekwieną. Chinietės ant porodos atgabentos iz Chinų, ne moka nė jokios kitos kalbos apart chinizskos. Major wietininkas prisakė surasti chinietes ir iszliuosuoti jas iz nelaiswės.

— Werkit alaus garbintojai! Chicagoj pabrango alus ant wieno doliaro nuo bertainio. Tuli szalunianinkai, kurie turėjo kontrak-tus seniaus padarytus su alaus lėdžiais, apskundė paskutinius i sudą už sulauwimą kontraktą. Nežinia dar, kokių nusprendimus iszduos sudas. Szalunianinkas Retz nuo Honore str. apskundė pakėlusį alaus prekes leidinių-czios sawininką net ant 20000 doliarų.

— Naujoj parapijoj jau prasi-dėjo taisyne, kurias kelia musų dwasziski wadowai. Pereitos wadatos wakarą suszaukė mitngų parapijos komitetas; norintis būti ponu antros parapijos, kunigas Pėda suszaukė nedėliojo sawo mitngų, ant kurio atsiedė daug Krawczono tarų ir paisykizsko, kad wyskupas atsiųs delegaciją. Delegatas atėjo ir juom pasirodė ne kas kitas, tik kun. Krawczonas. Wisą tą komediją labai patinaszi i tas, kokią darę porą metų atgal Wadowicz žydai ant iszwiliojimo pinigų iz lenkizskų ukinių kiesznių, kurie su pagelba bi-dianancio laikrodžio siuntinėjo nawa telegramus pas Amerikos ciecorių klausdai, ar dar turi jis ant pardawimo lenkams kolonijas.

— Prancuzai Sebatier ir Sanderenis iszrado bud padirbti riziems žinoma kerosiną, kurį szig-dien semis iz szaltinių besinuszanczių iz žemės. Nežinia tik ar padirbimas pagal Sebatiero budę neatsaina brangiaus negu semiant iz žemės.

— Prancuzas Lefranc iszrado budą perdirbimo kiekwieno medžio i tokį jau minkszta ir lengwą kaip wisieis žinomas kamaztis, gaunamas iz žiewės augan-czio Ispanijoj teip wadinamo kamzantinio aržuolo.

— Anglijonas Reid, iz sumaiszymo lininio arba riccinio aliejaus ir nitroceliuliozės padirbo medegę jo pramintą wardu „Velvri“, kuri wisame turi tokias jau ypattybes, ką ir wisieis žinoma guma ir wisame gal gomp iszwa-duoti. Kadangi dabar gumos produkcija neužtenkanti ant uždegimo jos reikalawimų, todėl iszradimas medegos ja užwaduojanczius turi labai didelę swarbę.

APIE TURTŲ ĮSDIRBIMĄ.

Parazse Schram.

(Tasa.)

Taigi wisi argumentai, isstatyti lyg šiol prieš Markso teoriją wėrtės, neislaiko kritikos; ir pakol nebus darodyta, jog jo wėrtės teorija yra klaidinga, tol nepajudinama bus ir teorija atliekamos wėrtės, kaip ją Marks išguldė, o per tą patį ir reikalawimai socializmo likti issteisinti ir ant mokslizsko pamato paremti.

VIII.

Prekės.

Visoki dalykai, prie ekonomijos prigulinti, geriausiai aizskinti pavyzdžiais; taigi grįšime wėl prie pavyzdžio su audėju, kuris ismaino sawo audinį ant visokių taworų. Jo mainai eina štai kaip:

20 mastų audinio lygus	1 drabužiui,
20 „ „ „	1 stalui,
20 „ „ „	100 svarų duonos,
20 „ „ „	40 mierų anglių,
20 „ „ „	1 knyga,

Peržiūrėkime visus laipsnius tų mainų. Pirmučiausiai eina yvairios ypatos, kurios turi taworas, yra jų waldytojai, tik waldytojai turi neprigulėti wienos nuo kito, ir jiems turi prigulėti tiesa daryti, ką nori su sawo daiktais. Gilios senovės draugystėse, kaip štai indų bendrowėse, arba senovės Peru*), jų sanariai ne buvo wienos nuo kito atskiri žmonės, kaip swetimi, kaip taworų waldytojai; taigi tokiuose draugystėse ne buvo mainų. Idant žmonės galėtų mainyti taworas ant taworų, jie turi, ar tai per paprotį, ar sutartį būti asabiškai laisvi žmonės ir turi būti priwatiska sawastis. Nors šitie pasergėjimai isrodo mums pats per sawą suprantami, pertai ir nereikalingi, wienok turime juos pažymėti. Įtekme ir swarbumą jų pamatysime wėliaus, apsarstydami mainus „darbininko pajiegos“ kaipo taworo.

Taworas turi turėti sunaudojamą wertę, t. y. turi būti daiktų, galinčių pakakinti koki nors žmogaus reikalą. Nieks nieko nemaino ant daikto wisiskai nenaudojingo. Wienok tam, kuris koki daiktą, taworą maino, tas daiktas turi būti nereikalingas, ne naudojingas. Be abejonės atsitinka, kad maino daiktus, kurių patys galėtų sunaudoti ir tik nenoromis juos atiduoda; tokiame atvejyje iszizadame wartojimo to daikto dėl to, kad kitą taworą, kurį mainais galime gauti, laikome per reikalingesnį. Tokiu budu mainydami, visados atiduodame nereikalingą daiktą, idant gautume reikalingą arba labiaus mums geistina. Tokioje prasmėje galima būtų pasakyti, jog daiktai, kurie mainams yra paskirti, dėl jų waldytojų neturi jokios sunaudojamos wėrtės ir tarnauja tikiai kaipo tam tikri mainų tarpininkai, kaipo, teip sakant, įkunyto mainomos wėrtės, už kurias galima gauti reikalingas wartojamas wertes.

Kadangi wienok prie mainų stoji dvi ypatos, abi isstatos taworas ir abi geidžia gauti mainais taworas, pertai ir kiekvienas taworas turi dvi pusi: dėl perkančio—sunaudojamą wertę, dėl parduodančio—įkunyta mainomą wertę, mainų įrankį. Taworose: audinys, drabužis, stalas, duona, anglis, knyga—visur matome tas dvi taworo puses. Audinys visiems, kurie jį isimaino, yra suwartojimo daiktas, audėjui gi jis yra tikiai įrankis reikalingiems jam daiktams isimainyti. Siuwėjas lygiai teip, kaip ir audėjas gali mainikauti su sawo kaimynais: sakysim, kad jis maino ant tų pačių taworų, kaip ir anai; tad rasime štai ką:

1 drabužis lygus	20 mastų audinio,
1 „ „ „	1 stalui,
1 „ „ „	100 svarų duonos,
1 „ „ „	40 mierų anglių,
1 „ „ „	1 knyga.

Siuwėjui drabužis teipgi pavirsta tik i paprastą mainų įrankį, wisi kiti taworai yra jam sunaudojamos wertės. Visos tos sunaudojamos wertės yra lygios drabužiui, jo mainų įrankiui, bet tikiai dėl to, kad jos sawo sunaudojamoje wertėje turi apmainomą wertę: t. y. kad jos yra waisiai paprasto visuotini reikalingo darbo.

Peržiūrėkime augscziaus israšytus mainų pavyzdžius. Tuojaus užtėmysime, jog antrame pavyzdyje wisi taworai yra prilginti wienam taworui: drabužiui. Yvairus taworai, kurių sunaudojamoje wertėje yra mainoma wertė, sulginti su wienu taworu: drabužiu. Yvairumas tų taworų nyksta, kaip tik mainai ketina įvykti, mainomos wėrtės wisi tų taworų isreikšia mainomoje wertėje taworo: drabužio.

Wisiskai teippat yra ir pirmame pavydėje. Wisi taworai, tarytum, mieruoja sawo mainomą wertę audiniu; audinys yra is-skirtas iz wisi kitų taworų kaipo taworas paskirtas iz tinkantis mainams. Tiesa, drabužis, stalas, duona, anglis, wisi turi įkunyta wertę, bet yvairioje formoje; tos yvairios formos is-reikštos taworu: audiniu, gauna apskritą formą esančios taworose mainomos wėrtės. Taworas, kuriuom kiti taworai mieruoja sawo wertę, wisiems tampa lygiai brangiu įrankiu, tampa ypatingu tuom taworu—pinigu.

Dėl audėjo ir siuwėjo jų pačių taworai tik dėl to yra miera wėrtės wisi kitų taworų, kad juodu tuos sawo taworas, t. y. audėjas—audinį, siuwėjas—drabužį nuolatai ir wiasdos wartoja mainams ir kad juodu prispirti reika-

lo, ismaino ant taworų labiaus reikalingų juodviejų reikalams pakakinti. Tokiu budu dėl audėjo audinys tampa tikru pinigų—taworu prilgintam prie wisi kitų taworų, kas aizskiai pasirodo iswertus minėtą pavyzdį ir pastacių audinį kitoje pusėje. Tokiame atvejyje gauname štai kokią prekių mierą, kuri skiriasi nuo musų paprastų preiskurantų tik tuom, kad wietnoje pinigų stovi audinis.

1 drabužis	kaš. 20 mastų audinio.
1 stalas	„ 20 „ „
100 svarų duonos	„ 20 „ „
arba 5 svarai duonos	„ 1 „ „
40 mierų anglių	„ 20 „ „
arba 2 mieras anglių	„ 1 „ „
1 knyga	„ 20 „ „

Tokiu budu iš sawo noro, ar priverstinai atsikartojant mainams, atsiranda wienas taworas, pripažintas per mierą wėrtės kitų taworų t. y. pinigas—taworas. Dabar surinkkime drauge sanprotawimus tyrinėjimo augscziaus paimtų pavydžių.

Draugystėje, kur wiskas yra bendra, kaip antai šeimynoje, nėra mainų. Jie prasideda tenai, kur baigiasi, draugystės bendrumas, kur draugystė arba atskyri, arba sanariai susitinka su swetima draugystė, arba su sanariais swetimos draugystės. Reikalingumas visokių sunaudojamų daiktų, kuriuos galima gauti tikiai per mainus, tampa kas kart labiaus neišvengiamas; nuolatini atkartojimas mainų paverčia juos palengva i visuomenės veikimą, tai pabaigtinai yra galima tikiai tada, kada tula dalis daiktų yra dirbama tikiai mainams. Kaip tik mainai tokiu budu kas kart tankiaus atsitinka, mainosi yvairus taworai, yvairių waldytojų ir arba lygina tada du taworų tiesiog wieną su kitu, arba nuolatai lygina taworas su koku kitu taworu. Kadangi tasai kitas taworas stoji lyg įkuny-jimas wėrtės wisi kitų taworų per mainus, kadangi tuom taworu wisi kiti taworai isreikšia sawo wertę, tai jisai pavirsta i visuotiną taworą—pinigą.

Kiekvienas taworas gali pavirsti i taworą—pinigą, bet tik tuli taworai juom tampa.

Pavydėje su siuwėju—drabužis yra taworas—pinigas; wienok neparanki yra tokių pinigų forma, is sykio tai matyt. Už wieną drabužį galima gauti 100 svarų duonos; kadangi negalima padalyti drabužio i mažesnes dalis, nesunaikinus wisiskai ju sunaudojamą wertę, tai, wartodami drabužį kaipo taworą—pinigą, negalime atlikti smulkių pirkinjų. Daug parankesnis, kaipo taworas—pinigas, yra audinys, wienok ir audinys, supjaustytas i smulkius skyplius, kaskart daugiau nus-tuoja sawo sunaudojamos wėrtės, nes wėl negali būti sudėtas i wieną gabalą. Taigi pinigams geriausiai tinka toks taworas, kuris kiekviename didume turi wienokių sunaudo-jamą wertę ir teip pat lengvai gali būti padalintas i mažas dalis, lygiai, pagal norą, gali būti wėl sudėtas i wieną. Tą ypattybę turi ypačiai metalai, is jų gi ypačiai: auksas, sidabras, varis, nikelis tapo apskritai wartojami kaipo taworai—pinigai. Wienok tai ne-staiga įvyko: visuomenė, teip kaip ir mes musų pavyzdžioje, mainė yvairius taworas, iki nesustojo ant dabartinių piniginių taworų t. y. ant metalinių pinigų.

Nenuosėdžios tautos (nomadai), kurių turtas susideda iz galvijų, susitikdamas su kitomis tautomis, nenoromis wartoja galwius kaipo pinigus. Teip, pasakoją mums Homeras, grekų poetas senovės laikų, jog apsiginklavimas Diomede, wieno is didvyrių jo šalies, buvęs wertas 100 jaučių. Drakonas, grekų tiesdarys, paskyrė bausmes jaučiais. Is šito tad matome, jog tada galwjas buvo taworu, su kurio pagelba mieruodavo wertę kitų taworų. Tautos medžiojančios i wartoją kaipo pinigus kailius užmuštų žvėrių. Tu-luose apskričiuose anglizskos Kanados dar ir dabar wartoja bebrių kailius wertei kitų taworų isreikšti. Trys kiannės kailiai lygus wienam bebrio kailiui; wienas kailis baltosios lapės lygus 2 bebrio kailiams; wienas kailis juodosios lapės arba meškos—4 bebrio kailiams, o šautuvas lygus 15 bebrio kailių.

Spartoje *)—geležį, Ryme—varį wartoją senovėje mušimui pinigų, šiadien beveik visur tik auksą ir sidabrą wartoja tam tikslui, apart kitų metalų, kuriuos wartoja tik smulkiems pinigams.

Mierą wėrtės kiekwieno kito taworo, is-reikštą pinigais, wadiname jo preke. Todėl prekę ir wertę yra wisiskai yvairus dalykai. Taworo prekę gali būti lygi jo wertei, t. y. gali teip atsitikti, kad esantis piniguose, sakysim sidabro lute, paprastas, visuotinai reikalingas darbas, ismiuotas laiku, gali būti lygus darbiui esančiam tawore, kurio prekę isreikšia—sidabro lutas arba wienas dollieris. Bet daugume atsitikimų prekę ir wertę yra ne lygus. Visokios priezastys, kaip tai—pri-lygimas reikalawime prie pasiulymo, iszaukia prekęs persimainymus, kuri pertai gali būti kartais didesni, kartais mažesni už wertę.

Isitėmykime tad sau, kad prekę yra kas kitas negu wertę. Wertę yra tawore; yra tai paprastas, visuotinai reikalingas darbas, ismiuotas ilgumu jo laiko; prekę gi yra tik miera wortės, isreikšta kitu taworu, pinigais, o ne pati wertė.

Pavizdys isaiskys tą prastą wienok sunkų suprastą skirtumą.

*) Senovės Grekų valstija.

(Toliaus bus.)

*) Peru—šalis Pietinėje Amerikoje, kur senovėje ne buvo privatizkos sawasties, kol ne užkariavo ją Ispanijonai.

